

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

**NADZWYCZAJNE ŚRODKI ZASKARŻENIA
W DZIAŁANIACH
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Wprowadzenie

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce poradnik dotyczący nadzwyczajnych środków zaskarżenia, z uwzględnieniem przede wszystkim terminów na ich wniesienie, a także ich prawnej dopuszczalności.

Większość wniosków kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczy spraw po wyczerpaniu już „zwykłej” drogi prawnej, tj. sytuacji, gdy skarga, apelacja, zażalenie zostało rozpatrzone i dalsze odwołanie nie przysługuje. W takich przypadkach jest bardzo ważne, aby zwracać uwagę na biegnące terminy, ich długość, moment od którego zaczynają bieg oraz podjęcie czynności umożliwiających zainicjowanie postępowania nadzwyczajnego.

Złożenie wniosku do Rzecznika Praw Obywatelskich nie wpływa na bieg (upływ) ani długość terminu przysługującego samej stronie postępowania. Inaczej rzecz ujmując wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich nie wstrzymuje żadnego terminu, nie sprawia też, że ulega on wydłużeniu. Jest to o tyle istotne, gdyż zawsze samodzielnie należy starać się wyczerpać prawne możliwości działania. Wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich nie zawsze będzie skutkował wniesieniem nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Rzecznik Praw może nie podzielić Państwa argumentów i zarzutów, co może skutkować odmową podjęcia działań, a wtedy mogą Państwo mieć już niewiele czasu na podjęcie samodzielnych działań. Może też się zdarzyć, że termin dla strony postępowania upłynie. Rzecznik Praw Obywatelskich nie jest związany złożonym wnioskiem. Samodzielnie ocenia jego zasadność i analizuje pod kątem podjęcia działań. Ocena ta może być rozbieżna z oceną strony postępowania.

Rzecznik Praw Obywatelskich działa na zasadzie tzw. subsydiarności i pomocniczości. Oznacza to, że nie może wyręczać wnioskodawcy w działaniach, które może podjąć samodzielnie. Rzecznik Praw Obywatelskich nie pełni roli radcy prawnego, czy adwokata. Nie można go wynająć do zajęcia się daną sprawą, zlecić jej poprowadzenie. Dlatego też w sytuacji, gdy złożycie Państwo wniosek, gdy jeszcze samodzielnie macie prawo podjąć określone działania, możecie otrzymać odpowiedź zawierającą taką informację.

W poradniku przedstawiamy informacje dotyczące nadzwyczajnych środków zaskarżenia, w każdym z postępowań - w postępowaniu cywilnym, karnym, sądownoadministracyjnym. Liczymy na to, że informacje w nim zawarte będą dla Państwa pomocne.

NADZWYCZAJNE ŚRODKI ZASKARŻENIA W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Skarga kasacyjna

Możesz wnieść do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wydanego przez sąd II instancji prawomocnego wyroku, od postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie (w postępowaniu procesowym), a także od niektórych postanowień wydanych co do istoty sprawy (w postępowaniu nieprocesowym).

Możesz wnieść skargę kasacyjną w terminie **2 miesięcy** od dnia doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem.

PAMIĘTAJ!

GDY ZAPADNIE ORZECZENIE SĄDU II INSTANCJI KONIECZNIE ZŁÓŻ WNIOSK O SPORZĄDZENIE UZASADNIENIA I DORĘCZENIE WYROKU (POSTANOWIENIA) WRAZ Z UZASADNIENIEM.

Wymagania co do podstaw skargi kasacyjnej są takie same dla Rzecznika Praw Obywatelskich, jak i strony, jednakże Rzecznik Praw Obywatelskich dodatkowo musi wykazać, że przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela. Chodzi tutaj o wolności i prawa człowieka wymienione w art. 30-76 Konstytucji RP oraz postanowienia ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych dotyczących praw człowieka i obywatela, w szczególności Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 r.

Termin dla Rzecznika Praw Obywatelskich do wniesienia skargi kasacyjnej wynosi 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli strona zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem - od chwili doręczenia orzeczenia stronie.

PAMIĘTAJ!

ZŁOŻENIE WNIOSKU DO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH NIE WSTRZYMUJE PŁYNĄCYCH TERMINÓW PROCESOWYCH. KONIECZNE JEST PODJĘCIE SAMODZIELNYCH STARAŃ PRZEZ OSOBĘ ZAINTERESOWANĄ, CHOCIAŻBY Z TEGO WZGLĘDU, ŻE ODPOWIEDŹ Z BIURA RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH, W PRZYPADKU, GDY BĘDZIE ODMOWNA, MOŻE ZOSTAĆ UDZIELONA W TERMINIE, KTÓRY UNIEMOŻLIWI, BĄDŹ ZNACZNIE UTRUDNI, PODJĘCIE DZIAŁAŃ SAMODZIELNIE.

PAMIĘTAJ!

ZŁOŻENIE WNIOSKU DO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH NIE WSTRZYMUJE WYKONANIA ORZECZENIA. ORZECZENIE JEST PRAWOMOCNE I PODLEGA WYKONANIU.

Od jakich orzeczeń możesz wnieść skargę kasacyjną?

Nie wszystkie orzeczenia sądu II instancji można zaskarżyć skargą kasacyjną. Decyduje przede wszystkim kryterium wartości przedmiotu zaskarżenia (w.p.z.), którą należy wskazywać przy apelacji. Istnieją także kategorie spraw, w których w ogóle skarga kasacyjna jest niedopuszczalna.

Skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach:

- ✗ o prawa majątkowe, w których w.p.z. jest niższa niż 50.000 zł
- ✗ z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w których w.p.z. jest niższa niż 10.000 zł
- ✗ o rozwód, o separację, o alimenty, o czynsz najmu lub dzierżawy oraz o naruszenie posiadania
- ✗ dotyczących kar porządkowych, świadectwa pracy i roszczeń z tym związanych oraz o deputaty lub ich ekwiwalent
- ✗ rozpoznanych w postępowaniu uproszczonym
- ✗ od wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa lub orzekającego unieważnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się wyroku zawarła związek małżeński

Skarga kasacyjna przysługuje:

- ✓ bez względu na w.p.z. w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego
- ✓ bez względu na w.p.z. w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem
- ✓ bez względu na w.p.z. w sprawach odwołań od decyzji Prezesa UOKiK, Prezesa URE, Prezesa UKE, Prezesa UTK, organu regulacyjnego

Inaczej kształtuje się dopuszczalność wniesienia skargi kasacyjnej w postępowaniu nieprocesowym:

- ✓ W sprawach z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego przysługuje Ci możliwość wniesienia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego.
- ✓ W sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli możesz wnieść skargę kasacyjną tylko w sprawach o przysposobienie oraz o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że w.p.z. jest niższa niż 150.000 zł.
- ✓ W postępowaniu rejestrowym skargę kasacyjną możesz wnieść jedynie od postanowień sądu II instancji w przedmiocie wpisu lub wykreślenia z rejestru podmiotu podlegającego rejestracji.

W postępowaniu nieprocesowym skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach:

- ✗ przepadku rzeczy
- ✗ zarządu związanego ze współwłasnością lub użytkowaniem
- ✗ zabezpieczenia spadku i spisu inwentarza, wyjawienia przedmiotów spadkowych, zarządu spadku nieobjętego oraz zwolnienia wykonawcy testamentu
- ✗ zniesienia współwłasności i działu spadku, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 150.000 zł
- ✗ likwidacji niepodjętych depozytów

Dodatkowo Rzecznikowi Praw Obywatelskich (a także Prokuratorowi Generalnemu i Rzecznikowi Praw Dziecka) przysługuje uprawnienie do złożenia skargi kasacyjnej w sprawach o odebranie dziecka na podstawie Konwencji haskiej z 1980 r. w terminie 4 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.

PAMIĘTAJ!

NIE KAŻDE UCHYBIENIE UZASADNIA WYSTĄPIENIE ZE SKARGĄ KASACYJNĄ.

Skargę kasacyjną musisz oprzeć na zarzutach kierowanych w stosunku do rozstrzygnięcia sądu II instancji. Zarzuty mogą dotyczyć:

- ✓ naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie
- ✓ naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

MIEJ NA UWADZE, ŻE SĄD NAJWYŻSZY ROZPOZNAJĄC SKARGĘ KASACYJNĄ NIE USTALA SAMODZIELNIE FAKTÓW I NIE PRZEPROWADZA POSTĘPOWANIA DOWODOWEGO. W TYM ZAKRESIE OPIERA SIĘ NA USTALENIACH SĄDU II INSTANCJI.

- ✗ Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

W postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązkowo w Twoim imieniu działa profesjonalny pełnomocnik (tzw. przymus adwokacko-radcowski). Także skargę kasacyjną musi sporządzić i podpisać radca prawny albo adwokat.

Możesz złożyć do sądu wnioski o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi kasacyjnej (prawo pomocy prawnej). We wniosku wskaż, że nie jesteś w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

Jeżeli sąd przychylił się do wniosku, ustanowionemu adwokatowi lub radcy prawnemu doręcza się orzeczenie z uzasadnieniem z urzędu. Co istotne w takiej sytuacji **termin do wniesienia skargi kasacyjnej biegnie od dnia doręczenia** ustanowionemu pełnomocnikowi orzeczenia z uzasadnieniem.

Także w sytuacji oddalenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi kasacyjnej termin do wniesienia skargi kasacyjnej jest wydłużony. Zaczyna on bowiem swój bieg od dnia doręczenia postanowienia o oddaleniu wniosku bądź od dnia jego ogłoszenia, jeżeli postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem pełnomocnego orzeczenia

Możesz żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie.

PAMIĘTAJ!

SKORZYSTANIE Z TEGO ŚRODKA ZASKARŻENIA NIE SPOWODUJE WYELIMINOWANIA ORZECZENIA Z OBROTU PRAWNEGO.

Możesz wnieść skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w terminie 2 lat od uprawomocnienia się orzeczenia.

Wymagania co do podstaw skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia są takie same dla Rzecznika Praw Obywatelskich, jak i strony, jednakże Rzecznik Praw Obywatelskich dodatkowo musi wykazać, że niezgodność orzeczenia z prawem wynika z naruszenia konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela. Chodzi tutaj o wolności i prawa człowieka wymienione w art. 30-76 Konstytucji RP oraz postanowienia ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych dotyczących praw człowieka i obywatela, w szczególności Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 r.

Szczegółowe informacje o Rzeczniku Praw Obywatelskich znajdują Państwo na stronie:
www.rpo.gov.pl lub dzwoniąc na bezpłatną infolinię 800 676 676

Termin dla Rzecznika Praw Obywatelskich do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wynosi – tak jak dla strony – 2 lata od uprawomocnienia się orzeczenia.

Przestankami skorzystania z tego środka zaskarżenia są:

- ✓ powstanie szkody w wyniku wydania orzeczenia oraz
- ✓ niemożność zmiany lub uchylenie orzeczenia w drodze przysługujących stronie środków prawnych

Ustawodawca przewidział także w wyjątkowych wypadkach możliwość skorzystania z tego środka zaskarżenia odnośnie do:

1. prawomocnego wyroku sądu I instancji;
2. prawomocnego wyroku sądu II instancji kończącego postępowanie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych.

W powyższym przypadku przestankami skorzystania z tego środka są:

- ✓ niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela;
- ✓ powstanie szkody w wyniku wydania orzeczenia;
- ✓ niemożność zmiany lub uchylenia orzeczenia w drodze przysługujących stronie środków prawnych.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie przysługuje:

- ✗ od wyroków sądu drugiej instancji, od których wniesiono skargę kasacyjną
- ✗ od orzeczeń Sądu Najwyższego

PAMIĘTAJ!

NIE KAŻDE UCHYLENIE UZASADNIA WYSTĄPIENIE ZE SKARGĄ O STWIERDZENIE NIEZGODNOŚCI Z PRAWEM PRAWOMOCNEGO ORZECZENIA.

SKARGĘ O STWIERDZENIE NIEZGODNOŚCI Z PRAWEM PRAWOMOCNEGO ORZECZENIA MUSISZ OPRZEĆ NA ZARZUTACH KIEROWANYCH W STOSUNKU DO ZASKARŻANEGO ROZSTRZYGNĘCIA.

Zarzuty mogą dotyczyć:

- ✓ naruszenia prawa materialnego
- ✓ naruszenia przepisów postępowania,
- ✓ które spowodowały niezgodność wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda.

MIEJ NA UWADZE, ŻE SĄD NAJWYŻSZY ROZPOZNAJĄC SKARGĘ O STWIERDZENIE NIEZGODNOŚCI Z PRAWEM PRAWOMOCNEGO ORZECZENIA NIE USTALA SAMODZIELNIE FAKTÓW I NIE PRZEPROWADZA POSTĘPOWANIA DOWODOWEGO. W TYM ZAKRESIE OPIERA SIĘ NA USTALENIACH SĄDU II INSTANCJI.

Podstawą skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie mogą być:

- ✗ zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

W postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązkowo w Twoim imieniu działa profesjonalny pełnomocnik (tzw. przymus adwokacko-radcowski). Także skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia musi sporządzić i podpisać radca prawny albo adwokat.

Możesz złożyć do sądu wnioszek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (prawo pomocy prawnej). We wniosku wskaż, że nie jesteś w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

Skarga o wznowienie postępowania

Możesz żądać wznowienia postępowania, które zostało prawomocnie zakończone, jeżeli:

- ✓ doszło do nieważności postępowania:
 - a. jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona albo jeżeli orzekł sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła domagać się wyłączenia
 - b. jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była należycie reprezentowana bądź jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania
- ✓ Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie
- ✓ wyrok został oparty na dokumencie podrobionym lub przerobionym
- ✓ wyrok został oparty na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym
- ✓ wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa
- ✓ w późniejszym czasie wykryto prawomocny wyrok, dotyczący tego samego stosunku prawnego, albo wykryto takie okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu
- ✓ na treść wyroku miało wpływ postanowienie niekończące postępowania w sprawie, wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, uchylone lub zmienione zgodnie z art. 416¹ k.p.c.

W przypadku:

1. nieważności postępowania,
2. orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą

skargę o wznowienie postępowania rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, a jeżeli zaskarżono orzeczenia sądów różnych instancji, skargę rozpoznaje sąd wyższej instancji.

PAMIĘTAJ!

JEŻELI SKARGĘ O WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA ZŁOŻYŁEŚ NA INNYCH PODSTAWACH NIŻ POWYŻSZE, SKARGĘ ROZPOZNAJE SĄD, KTÓRY OSTATNIO ORZĘKAŁ CO DO ISTOTY SPRAWY.

*Możesz wnieść skargę o wznowienie postępowania w ciągu **3 miesięcy**. Termin ten liczy się od dnia, w którym dowiedziałeś się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji – od dnia, w którym dowiedziałeś się o wyroku.*

Gdy podstawą wznowienia jest orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego termin 3 miesięcy liczy się od dnia wejścia w życie tego orzeczenia.

*Po upływie **10 lat od dnia uprawomocnienia się wyroku** nie można żądać wznowienia. Wyjątkiem jest sytuacja, w której strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana.*

Rzecznik Praw Obywatelskich może złożyć skargę o wznowienie postępowania. Składając skargę działa na prawach prokuratora. Wymagania co do podstaw, a także termin wniesienia skargi o wznowienie postępowania są takie same dla Rzecznika Praw Obywatelskich, jak i strony.

NADZWYCZAJNE ŚRODKI ZASKARŻENIA W POSTĘPOWANIU KARNYM

Kasacja

Do wniesienia kasacji uprawnione są strony. Termin do wniesienia kasacji dla stron wynosi **30 dni od daty doręczenia orzeczenia** z uzasadnieniem.

PAMIĘTAJ!

WNIOSEK O DORĘCZENIE ORZECZENIA Z UZASADNIENIEM NALEŻY ZGŁOSIĆ W SĄDZIE, KTÓRY WYDAŁ ORZECZENIE, W TERMINIE ZAWIANYM 7 DNI OD DATY OGŁOSZENIA ORZECZENIA, A JEŻELI USTAWA PRZEWIDUJE DORĘCZENIE ORZECZENIA, OD DATY JEGO DORĘCZENIA (ART. 524 § 1 K.P.K.).

STRONA WNOSI KASACJĘ DO SĄDU NAJWYŻSZEGO ZA POŚREDNICTWEM SĄDU ODWOŁAWCZEGO. JEDNAK PRZEPISY PRZEWIDUJĄ PEWNE OGRANICZENIA DOPUSZCZALNOŚCI WNIESIENIA PRZEZ STRONĘ TEGO NADZWYCZAJNEGO ŚRODKA ZASKARŻENIA.

- ✓ Strona może wnieść kasację jedynie od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie oraz od prawomocnego postanowienia sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego określonego w art. 93a Kodeksu karnego.
- ✗ Nie może wnieść kasacji od orzeczenia sądu odwoławczego strona, która nie zaskarżyła orzeczenia sądu pierwszej instancji, jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji utrzymano w mocy lub zmieniono na jej korzyść. Ograniczenie to nie dotyczy jedynie uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k., stanowiących bezwzględne podstawy uchylenia orzeczenia.
- ✗ Strona może wnieść kasację na korzyść oskarżonego jedynie w razie skazania oskarżonego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

- ✓ Kasację na niekorzyść można wnieść jedynie w razie uniewinnienia oskarżonego albo umorzenia postępowania. Przy czym ograniczenia te nie mają zastosowania, gdy podstawą kasacji są bezwzględne przyczyny odwoławcze określone w art. 439 § 1 k.p.k.
- ✗ Strona nie może wnieść kasacji w sprawie o wykroczenie, czy w sprawie o wykroczenie skarbowe.

Znacznie szerzej zostało uregulowane uprawnienie Rzecznika Praw Obywatelskich do wniesienia kasacji. Rzecznik Praw Obywatelskich może wnieść kasację od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie. Rzecznik Praw Obywatelskich może wnieść kasację także w sprawach o wykroczenie oraz w sprawach o wykroczenie skarbowe.

*Termin do wniesienia kasacji na korzyść oskarżonego/obwinionego **nie jest dla Rzecznika Praw Obywatelskich ograniczony w czasie.***

Niedopuszczalne jest natomiast uwzględnienie kasacji na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia. Jak również niedopuszczalne jest uwzględnienie kasacji na niekorzyść obwinionego (w postępowaniu w sprawach o wykroczenia) wniesionej po upływie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Zgodnie z art. 523 § 1 k.p.k. podstawą kasacji mogą być:

- ✓ uchybienia wymienione w art. 439 k.p.k., stanowiące bezwzględne podstawy uchylenia orzeczenia
- ✓ inne rażące naruszenia prawa, jeżeli mogły one mieć istotny wpływ na treść orzeczenia.

NIEDOPUSZCZALNE JEST KWESTIONOWANIE W KASACJI USTALEŃ FAKTYCZNYCH.

- ✗ Kasacja nie może być też wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary (dodatkowe uprawnienie do wniesienia kasacji w sprawach o zbrodnie wyłącznie z powodu niewspółmierności kary przysługuje, zgodnie z art. 523 § 1a k.p.k., jedynie Ministrowi Sprawiedliwości – Prokuratorowi Generalnemu)

Zgodnie z art. 526 § 2 k.p.k., jeżeli kasacja nie pochodzi od prokuratora, Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich albo Rzecznika Praw Dziecka, powinna być sporządzona i podpisana przez obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym.

Strona, która nie jest reprezentowana przez adwokata lub radcę prawnego, może złożyć wniosek o wyznaczenie obrońcy lub pełnomocnika z urzędu do sporządzenia i podpisania kasacji, jeżeli wykaże, iż nie jest w stanie ponieść kosztów obrony (lub oskarżenia) bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny (art. 78 § 1 i 1a k.p.k.; art. 88 § 1 k.p.k.).

Na czas rozpoznania wniosku o przyznanie pomocy prawnej w wyżej wskazanym zakresie, termin do wniesienia kasacji dla strony postępowania ulega zawieszeniu. W wypadku wyznaczenia obrońcy lub pełnomocnika z urzędu termin do dokonania czynności przez wyznaczonego przedstawiciela procesowego rozpoczyna bieg od daty doręczenia mu postanowienia lub zarządzenia o tym wyznaczeniu. (art. 127a k.p.k.).

Należy mieć na uwadze, że obrońca lub pełnomocnik wyznaczony z urzędu nie są zobowiązani do sporządzenia i podpisania kasacji w sytuacji gdy nie stwierdzą podstaw do jej wniesienia. W takim wypadku powinni poinformować o tym sąd na piśmie (art. 84 § 3 k.p.k.).

PAMIĘTAJ!

ZGODNIE Z ORZECZNICTWEM SĄDU NAJWYŻSZEGO, OD DATY ZAWIADOMIENIA SKAZANEGO O ZŁOŻENIU OPINII STWIERDZAJĄCEJ BRAK PODSTAW DO SPORZĄDZANIA KASACJI PRZEZ OBROŃCĘ Z URZĘDU SKAZANEMU PRZYSŁUGUJE 30-DNIOWY TERMIN DO WNIESIENIA KASACJI SPORZĄDZONEJ PRZEZ OBROŃCĘ Z WYBORU (POSTANOWIENIE SĄDU NAJWYŻSZEGO Z DNIA 22 GRUDNIA 2009 R., III KZ 87/09).

Skarga na wyrok sądu odwoławczego

Od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania stronom przysługuje skarga do Sądu Najwyższego (art. 539a k.p.k.). Termin na wniesienie tej skargi wynosi 7 dni od daty doręczenia wyroku z uzasadnieniem. Wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem należy zgłosić w sądzie, który wydał orzeczenie, w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia orzeczenia, a jeżeli ustawa przewiduje doręczenie orzeczenia, od daty jego doręczenia. Podobnie jak w przypadku kasacji skarga na wyrok sądu odwoławczego powinna być sporządzona i podpisana przez obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym.

Wznowienie postępowania

Strona posiada uprawnienie do złożenia wniosku o wznowienie postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem.

Postępowanie wznowia się, jeżeli:

- ✓ w związku z postępowaniem dopuszczono się przestępstwa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia
- ✓ po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, że, skazany nie popełnił czynu albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze
- ✓ skazano go za przestępstwo zagrożone karą surowszą albo nie uwzględniono okoliczności zobowiązujących do nadzwyczajnego złagodzenia kary albo też błędnie przyjęto okoliczności wpływające na nadzwyczajne obostrzenie kary
- ✓ sąd umorzył lub warunkowo umorzył postępowanie karne, błędnie przyjmując popełnienie przez oskarżonego zarzucanego mu czynu
- ✓ Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie (wznowienie nie może nastąpić na niekorzyść oskarżonego)
- ✓ potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską (wznowienie na korzyść oskarżonego)
- ✓ Przepisy przewidują również okoliczności, w których sąd może wznowić postępowanie sądowe, ale nie ma takiego obowiązku. Między innymi, zgodnie z art. 540b k.p.k. postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem można wznowić na wniosek oskarżonego, złożony w terminie zawitym miesiąca od dnia, w którym dowiedział się o zapadłym wobec niego orzeczeniu, jeżeli sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego, któremu nie doręczono zawiadomienia o terminie posiedzenia lub rozprawy albo doręczono je w inny sposób niż osobiście, gdy wykaże on, że nie wiedział o terminie oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność. Przepisu tego nie stosuje się w wypadkach, o których mowa w art. 133 § 2 k.p.k., art. 136 § 1 k.p.k. oraz art. 139 § 1 k.p.k. odnoszących się do kwestii doręczania pism, a także jeżeli w rozprawie lub posiedzeniu uczestniczył obrońca.

PAMIĘTAJ!

NIEDOPUSZCZALNE JEST WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA Z URZĘDU NA NIEKORZYŚĆ OSKARŻONEGO PO UPŁYWIE ROKU OD DATY UPRAWOMOCNIENIA SIĘ ORZECZENIA.

Wniosek o wznowienie postępowania, jeżeli nie pochodzi od prokuratora, powinien być sporządzony i podpisany przez obrońcę albo pełnomocnika.

Należy pamiętać, że tak jak w przypadku kasacji, strona może złożyć wniosek o wyznaczenie obrońcy lub pełnomocnika z urzędu do sporządzenia i podpisania pozostałych nadzwyczajnych środków zaskarżenia (skargi na wyrok sądu odwoławczego, wniosku o wznowienie postępowania), zaś **na czas rozpoznania wniosku o przyznanie pomocy prawnej** w wyżej wskazanym zakresie, **termin do wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia dla strony postępowania ulega zawieszeniu.**

ŚRODKI ZASKARŻENIA W POSTĘPOWANIU SĄDOWOADMINISTRACYJNYM

Podstawa prawna:

- Kodeks postępowania administracyjnego
 - ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. (zwany dalej k.p.a.)
- Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi
 - ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. (zwany dalej p.p.s.a.)

Skarga

Skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego można wnieść po wyczerpaniu środków zaskarżenia, jeżeli służyły one skarżącemu w postępowaniu przed organem właściwym w sprawie, chyba że skargę wnosi prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka.

Przez wyczerpanie środków zaskarżenia należy rozumieć sytuację, w której stronie nie przysługuje żaden środek zaskarżenia - taki jak zażalenie, odwołanie lub ponaglenie - przewidziany w ustawie.

W przypadku wydania decyzji przez organ odwoławczy, decyzji negatywnej, z której jesteśmy niezadowoleni przysługuje nam prawo odwołania się do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Skargę wnosi się w terminie 30 dni od dnia doręczenia skarżącemu rozstrzygnięcia w sprawie albo aktu, albo na pisemne interpretacje przepisów prawa podatkowego wydawane w indywidualnych sprawach, opinie zabezpieczające i odmowy wydania opinii zabezpieczających.

Termin dla Rzecznika Praw Obywatelskich ww. sprawach jest dłuższy. W sprawach wskazanych powyżej **Rzecznik Praw Obywatelskich może wnieść skargę w terminie 6 miesięcy od dnia doręczenia stronie rozstrzygnięcia** w sprawie indywidualnej, a w pozostałych przypadkach w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie aktu lub podjęcia innej czynności uzasadniającej wniesienie skargi.

W przypadku innych aktów, jeżeli ustawa nie przewiduje środków zaskarżenia w sprawie będącej przedmiotem skargi, skargę można wnieść w każdym czasie.

Skargę na bezczynność lub przewlekłe prowadzenie postępowania można wnieść w każdym czasie jednak dopiero po wniesieniu ponaglenia do właściwego organu.

Skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego wnosi się za pośrednictwem organu, którego działanie, bezczynność lub przewlekłe prowadzenie postępowania jest przedmiotem skargi.

Skarga kasacyjna

Od wydanego przez Wojewódzki Sąd Administracyjny wyroku lub postanowienia kończącego postępowanie w sprawie przysługuje skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Skargę kasacyjną może wnieść strona, prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców lub Rzecznik Praw Dziecka po doręczeniu im odpisu orzeczenia z uzasadnieniem.

Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok lub postanowienie, w terminie **30 dni** od dnia doręczenia stronie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem. W celu wniesienia skargi kasacyjnej konieczne jest złożenie wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku oraz o doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem.

PAMIĘTAJ!

TEN SAM TERMIN WIAŻE RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH. W PRZYPADKU SKARGI KASACYJNEJ OD ORZECZENIA WOJEWÓDZKIEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO JEST TYLKO JEDEN TERMIN 30 – DNIOWY, ZARÓWNO DLA STRONY, JAK I DLA RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH.

Skargę kasacyjną możemy wnieść tylko przy pomocy profesjonalnego pełnomocnika, czyli adwokata lub radcy prawnego.

Jeśli nas na to nie stać, należy zwrócić się do Sądu z wnioskiem o przyznanie nam pełnomocnika z urzędu.

W razie ustanowienia w ramach prawa pomocy adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego po wydaniu orzeczenia, na wniosek złożony przez stronę, której doręcza się odpis orzeczenia z uzasadnieniem sporządzonym z urzędu, albo przez stronę, która zgłosiła wniosek o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia, **termin do wniesienia skargi kasacyjnej biegnie od dnia zawiadomienia pełnomocnika o jego wyznaczeniu, jednak nie wcześniej niż od dnia doręczenia stronie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem.**

Szczegółowe informacje o Rzeczniku Praw Obywatelskich znajdują Państwo na stronie:
www.rpo.gov.pl lub dzwoniąc na bezpłatną Infolinię **800 676 676**

Pełnomocnik z urzędu może odmówić wniesienia skargi kasacyjnej sporządzając opinie o braku podstaw do jej wniesienia. Opinię tą przesyła do Sądu, który doręcza jej odpis stronie. W takim przypadku termin do wniesienia skargi kasacyjnej, dla strony, której doręczono opinie, biegnie od daty jej doręczenia.

PAMIĘTAJ!

ZAWSZE INFORMUJ ORGAN ALBO SĄD O ZMIANIE SWOJEGO ADRESU ZAMIESZKANIA ALBO ADRESU DO KORESPONDENCJI.

MASZ PRAWO DO INFORMACJI O STANIE SPRAWY I DOSTĘPU DO DOKUMENTÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W AKTACH TWOJEJ SPRAWY.

ZAWSZE ODBIERAJ KORESPONDENCJĘ URZĘDOWĄ. FAKT, IŻ NIE ODBIERZESZ LISTU Z SĄDU LUB URZĘDU NIE UCHRONI CIĘ OD KONSEKWENCJI PRAWNYCH, A JEDYNIĘ POGORSZY SPRAWĘ.

Skarga nadzwyczajna

Kwestie dotyczące skargi nadzwyczajnej zostały unormowane w Ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2021 poz. 154 z późn. zm.). **Wnioski kierowane do Rzecznika Praw Obywatelskich o wniesienie skargi nadzwyczajnej są wolne od opłat.** Do złożenia wniosku o wniesienie skargi nadzwyczajnej nie mają również zastosowania przepisy dotyczące przymusu adwokacko-radcowskiego, w związku z czym każdy obywatel może samodzielnie złożyć taki wniosek.

Terminy do wniesienia skargi nadzwyczajnej:

a) terminy z art. 89 § 3 ustawy o Sądzie Najwyższym – dotyczy orzeczeń prawomocnych po dniu wejścia w życie ustawy, tj. 3 kwietnia 2018 r.

- skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie **5 lat** od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia,
- a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie **roku** od dnia ich rozpoznania,

Szczegółowe informacje o Rzeczniku Praw Obywatelskich znajdują Państwo na stronie:
www.rpo.gov.pl lub dzwoniąc na bezpłatną infolinię **800 676 676**

- niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej **po upływie roku** od dnia uprawomocnienia się orzeczenia,
- jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja do Sądu Najwyższego na niekorzyść oskarżonego (np. oskarżony został niewinny, a pokrzywdzony, jako oskarżyciel posiłkowy wnoszący o skazanie) – po upływie **6 miesięcy** od dnia jej rozpoznania.

Odnośnie do tych orzeczeń skarga nadzwyczajna może być wniesiona przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Prokuratora Generalnego oraz w zakresie swojej właściwości, Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Pacjenta, Przewodniczącą Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznika Finansowego, Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców i Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Skarga nadzwyczajna może być wniesiona jedynie od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie.

b) terminy z art. 115 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym – dotyczy prawomocnych orzeczeń wydanych w okresie po dniu 17 października 1997 r. do dnia wejścia w życie ustawy o t.j. 3 kwietnia 2018 r.

W sprawach, w których orzeczenia kończące postępowanie uprawomocniły się po 17 października 1997 r. co do zasady obowiązuje zawsze **6-letni termin** do wniesienia skargi nadzwyczajnej, liczony od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym, niezależnie od tego czy była rozpatrywana w trybie postępowania kasacyjnego (zgodnie z art. 115 § 1 cyt. ustawy, przepisu art. 89 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się).

Jednakże w przypadku skargi nadzwyczajnej, dla której podstawę stanowi art. 115 § 1 nie jest dopuszczalne jej uwzględnienie na niekorzyść oskarżonego (np. oskarżony został niewinny), jeżeli zostanie ona wniesiona **po upływie roku** od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja - **po upływie 6 miesięcy** od dnia jej rozpoznania.

Od powyższych orzeczeń skargę nadzwyczajną może wnieść jedynie Rzecznik Praw Obywatelskich albo Prokurator Generalny.

Przedmiotem skargi nadzwyczajnej nie może być:

- ✗ orzeczenie Sądu Najwyższego
- ✗ orzeczenie wojewódzkiego sądu administracyjnego ani Naczelnego Sądu Administracyjnego

W świetle art. 89 § 1 pkt 1-3 ustawy o Sądzie Najwyższym podstawę do wniesienia skargi nadzwyczajnej mogą stanowić następujące zarzuty:

- ✓ orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji
- ✓ orzeczenie w sposób rażąco narusza prawo poprzez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie
- ✓ zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

Stwierdzenie którejkolwiek z tych podstaw uzasadnia wniesienie skargi nadzwyczajnej w połączeniu z równoczesnym wykazaniem, że:

- ✓ skorzystanie z tego środka zaskarżenia jest konieczne dla zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej,
- ✓ a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia takich jak skarga kasacyjna, wznowienie postępowania - w sprawach cywilnych czy kasacji i wznowienie postępowania – w sprawach karnych (Rzecznik Praw Obywatelskich w pierwszej kolejności musi badać tę przesłankę).

PAMIĘTAJ!

W SPRAWACH KARNYCH PRZEDMIOTEM ZASKARŻENIA SKARGĄ NADZWYCAJNĄ NIE MOŻE BYĆ POSTANOWIENIE SĄDU UTRZYMUJĄCE W MOCY POSTANOWIENIE PROKURATORA O UMORZENIU POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO W FAZIE IN REM (GDY NIE ZOSTAŁY NIKOMU PRZEDSTAWIONE ZARZUTY POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA), PONIEWAŻ NIE MA STATUSU ORZECZENIA PRAWOMOCNEGO, GDYŻ NIE STANOWI WZGLĘDNIE TRWAŁEJ PRZESZKODY DO KONTYNUOWANIA POSTĘPOWANIA. SKORO POSTANOWIENIE SĄDU UTRZYMUJĄCE W MOCY POSTANOWIENIE PROKURATORA O UMORZENIU POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO W FAZIE IN REM NIE MA WALORU PRAWOMOCNOŚCI TO NIE ZNAJDUJĄ DO NIEGO ZASTOSOWANIA PRZEPISY ART. 89 § 1 I ART. 115 § 1 USTAWY O SĄDZIE NAJWYŻSZYM.

Od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz (art. 90 § 1). **Jeżeli więc już jeden z podmiotów uprawnionych wymienionych w art. 89 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym wniósł skargę nadzwyczajną, wyłącza to możliwość wniesienia skargi nadzwyczajnej przez Rzecznika Praw Obywatelskich.**

Skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna:

- ✘ od wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa albo orzekającego unieważnienie małżeństwa albo rozwód, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się takiego orzeczenia zawarła związek małżeński
- ✘ od postanowienia o przysposobieniu
- ✘ w sprawach o wykroczenia i wykroczenia skarbowe

JAK ZŁOŻYĆ WNIOSEK (SKARGĘ) DO RZECZNIKA?

KAŻDY MOŻE ZWRÓCIĆ SIĘ O POMOC DO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH w ochronie swoich praw naruszonych przez władzę publiczną.

Jeśli uważają Państwo, że ich prawa zostały naruszone przez instytucje władzy publicznej (sądy, publiczna służba zdrowia, szkoły i uczelnie, policję, urząd gminy itd.) mogą Państwo złożyć wniosek (nazywany potocznie skargą) do Rzecznika Praw Obywatelskich.

Przygotowanie wniosku jest proste: należy podać imię i nazwisko, adres do korespondencji; dokładnie opisać, czego dotyczy sprawa; dołączyć dokumenty z nią związane (kopie lub odpisy).

Wniosek można złożyć na wiele sposobów: tradycyjnie – wysyłając list pocztą, osobiście w Biurze RPO a także na formularzu elektronicznym za pośrednictwem strony internetowej.

Osoba składająca wniosek może poprosić o nieujawnianie swojego nazwiska, o ile ich ujawnienie nie jest niezbędne dla wyjaśnienia sprawy.

BARDZO WAŻNE:

WNIOSEK DO RZECZNIKA JEST WOLNY OD JAKICHKOLWIEK OPŁAT.

JEŚLI NIE WIEDZĄ PAŃSTWO, CZY SPRAWA, Z KTÓRĄ CHCIECIE SIĘ ZWRÓCIĆ NALEŻY DO KOMPETENCJI RZECZNIKA, CHCIELIBYŚCIE DOPYTAĆ JAK DOKŁADNIE NAPISAĆ WNIOSEK I JAKIE DOŁĄCZYĆ DOKUMENTY, MACIE INNE PYTANIA LUB POTRZEBUJECIE INFORMACJI.

**ZADZWOŃCIE NA BEZPŁATNĄ INFOLINIĘ
800 676 676**

Szczegółowe informacje o Rzeczniku Praw Obywatelskich znajdują Państwo na stronie:
www.rpo.gov.pl lub dzwoniąc na bezpłatną infolinię **800 676 676**

KONTAKT DO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH:

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

800 676 676

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich,
al. Solidarności 77, 00-090 Warszawa

biurorzecznika@brpo.gov.pl

Przyjęcia interesantów:

poniedziałki: od 9.00 do 17.00 , wtorki - piątki: od 9.00 do 15.00

BIURA PEŁNOMOCNIKÓW TERENOWYCH

Pełnomocnik Terenowy w Gdańsku

(dla woj. zachodniopomorskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego)

ul. Chmielna 54/57, 80-748 Gdańsk

tel. (+ 48 58) 76 47 302

Pełnomocnik Terenowy w Katowicach

(dla woj. śląskiego, małopolskiego, świętokrzyskiego)

ul. Jagiellońska 25, 40-032 Katowice

tel. (+ 48 32) 72 86 800

Pełnomocnik Terenowy we Wrocławiu

(dla woj. dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego)

ul. Wierzbowa 5, 50-056 Wrocław

tel. (+ 48 71) 34 69 115

PUNKTY PRZYJĘĆ INTERESANTÓW RPO FUNKCJONUJĄ TAKŻE W:

Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Kielcach, Koszalinie, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Słupsku, Szczecinie, Wałbrzychu.

Szczegółowe informacje o miejscu i czasie przyjęć dostępne są na stronie:

<https://www.rpo.gov.pl/content/punkty-przyjec-interesantow>